

Apie vardazodžių kirčiavimo naujoves

Diana Žekienė

Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakultetas

Prasminga rudenį kalbėti apie permainas. Apmiršta gamta, ir viskas aplinkui pasikeičia – keičiasi augalija, persimaino oras... Taip pat mainosi ir žmogus, jo nuotaikos, mintys, įpročiai. Panašiai kaip gamta ir oras kinta žmogaus gyvenimas, jo kalba. Jau kuris laikas visuomenę ir šiuolaikinius akcentologus domina lietuvių kalbos kirčiavimui būdingi kitimai, šiuolaikinėje kalboje vyraujančios kirčiavimo tendencijos, beatsirandančios naujos kirčiavimo gretybės. Vadovaudamasi atliktais tyrimais ir turėdama reprezentatyvių vartosenos duomenų iš viso lietuvių kalbos ploto, Valstybinė lietuvių kalbos komisija (VLKK) neseniai paskelbė daugiau kaip 500 žodžių sąrašą, kuriame pateikiami realioje vartosenoje išplitę ir kalbos sistemai neprieštaraujantys kirčiavimo variantai, taigi vertinami kaip **norminiai**. Šį kartą kelis iš jų norėčiau pristatyti (išsamus sąrašas: www.vlkk.lt/naujienos/pakomisiu.../vardazodziu-kirčiavimo-kodifikacijos-naujoves):

angliāvandenis 1 ir angliavandēnis 2
 apklōtas 2 ir āpklotas 3^b
 āvalynė 1 ir avalynė 2
 ceitnotas 1 ir ceitnōtas 2
 cinamōnas 2 ir cināmonas 1
 cūkraligė 1 ir cukrāligė 1
 čiaudulys: čiaūdulį 3a ir čiaūdulį 3^b
 gyvaštis 3a ir gývaštis 1
 imbieras 1 ir imbiēras 2
 įklōtas 2 ir įklotas 1
 įmautė 1 ir įmaūtė 2
 jaudulys: jáudulį 3a ir jaūdulį 3^b
 káulaligė 1 ir kaulāligė 1
 káulaplėvė 1 ir kaulāplėvė 1
 ketvir̃tis 2 ir kētvirtis 1

kiaurỹmė 2 ir kiáurymė 1
 kontéineris 1 ir konteīneris 1
 kuřčnebylis, 1 ir kurčnebylys, 3^{ab}
 lavōninė 1 ir lavoninė 2
 liáuuka 1 ir liaukà 2
 mēdžiaga 1 ir medžiagà 3^b
 meñtė 2 ir mentė 4
 miūziklas 1 ir miuziklas 2
 negalià 2 ir nēgalia 1
 netvarkà 3 b ir nētvar̃ka 1
 nōsiaryklė 1 ir nosiāryklė 1
 nōsiaskylė 1 ir nosiāskylė 1
 operācinė 1 ir operacinė 2
 pagálbininkas 1 ir pagalbiniñkas 2
 páiniava 1 ir painiavà 3a
 paširdžiaĩ 3b ir paširdžiai 1
 pātalyne 1 ir patalynė 2
 pātiekalas 34b ir patiēkalas 3^b
 prōcentas 1 ir proceñtas 2
 prōmilė 1 ir promilė 2
 reñtgenas 1 ir rentgēnas 2
 snaudulys: snáudulį 3a ir snaūdulį 3^b
 trūkdis 2 ir trukdys 4
 tvársliaiva 1 ir tvarsliaivà 3^a
 tvařstis 2 ir tvárstis 1
 Vėlinės 1 ir Vėlīnės 2

Rudeniniame gamtos, žmogaus minčių, kalbos virsme švenčiamos Vėlinės 1 (Vėlīnės 2). Rimstant veikliajam laikotarpiui pati gamta nuteikia reikšmingiems apmąstymams: kokie esame, ką prarandame ir ką įgyjame, ko išmokome, o ką dar reikės įsisąmoninti... Taip ir kalba – gyva, vadinasi, vis besikeičianti.